

TAFANERIES

Entrega 115

El nom del districte de Jesús deriva de la fundació d'un franciscà que, quan arribà a bisbe, fou acusat de transvestir-se.

El bisbe transvestit

FRANCESC J. HERNÁNDEZ
València

Com a mitjana, de cada quinze habitants de València, un viu al districte de Jesús, que pren el seu nom de l'antic camí que portava al Convent de Jesús, manera abreujada de referir el Convent de Santa Maria de Jesús. Aquest fou una fundació d'un frare franciscà que arribà a bisbe i que aleshores fou denunciat davant del papa per vestir-se de dona. Era una acusació molt greu, com ho demostra que, uns anys després, penjaren en la forca de València el fill d'un notari mallorquí que es presentava com a Margarida Borràs. El bisbe franciscà hi tingué més sort.

Les recerques no es posen d'acord sobre la família de fra Mateu d'Agrirent. S'hi han proposat vuit cognoms (Cinema, Gallo, Gimarra, Gimena, Guimera, Giummarra, Limbeni i Sciascia). El més freqüent és nomenar-lo per la seua ciutat nadiua, encara que també fou esmentat com Mateu Sicul (de Sicília oriental). Suposem que va nàixer el 1376 o 1377. De jove ingressà en l'ordre de Sant Francesc, l'Orde dels Freres Menors. Entre el 1394 i el 1404, estigué a la Península Ibèrica, on completà la seua formació i va ingressar en l'orde sacerdotal. El 1405 passà una llarga temporada a Pàdua, i el 1417 regressà a la Corona d'Aragó. El 27 d'octubre d'aquell any estigué a València, un viatge que pagà el rei Alfons el Magnànim.

En regressar a la Península Itàlica i cap a la fi del 1417 o principis del 1418, fra Mateu d'Agrirent es trobà amb Bernadí de Siena, un gran predicador franciscà, que l'acceptà com a deixeble. Aleshores, fra Mateu passà de franciscà Conventual a franciscà d'Observança. Aquesta franciscans d'Observança establien convents que s'anomenaren «tuguri» (és a dir, casa). Aquests «tuguri dell'osservanza» estaven dedicats a «S. Maria di Gesù». Entre el 1417 i el 1425, fra Mateu predicà amb Bernadí de Siena i Joan de Capestrano (els dos

arribarien a sants del catolicisme).

Les fundacions

Amb el suport d'Alfons V el Magnànim i l'autorització de la butlla papal, començà la fundació de convents de l'Observança franciscana. En primer lloc, el de Santa Maria de Jesús a Messina (1425), el de Santa Maria de Jesús a Palerm (1426) i el de Sant Nicolau a Agrirent (1526), tots tres a la mateixa illa de Sicília. En l'any 1427, fra Mateu obtingué llicència per construir-ne cinc més: els de S. Maria de Jesús a Cammarata (1428), els de S. Maria de Jesús a Siracusa (1429-1431), el de S. Vito a Agrigrent (1432), el de S. Maria de Jesús a Caltagirone (1432) i la rehabilitació del convent de Sciacca (1432), que havia fundat el mateix Sant Francesc (1224).

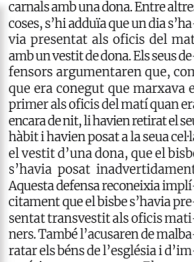
Fra Mateu fou acusat a Roma d'haver acudit als oficis vestit com una dona però l'absolgueren

Entre els tres primers i els cinc següents, fra Mateu visità de nou la Península Ibèrica. En la Quaresma del 1427 predicà a València i va córrer la notícia que operava grans miracles: curava als cecs, als sords, als muts i a altres malalts. Després sembla que marxà a Barcelona a predicar, on va rebre la mateixa denúncia que havia patit Bernadí de Siena el 1426 davant el papa, a saber, que feien pràctiques herètiques en predicar la devoció cap al Nom de Jesús i el monograma «I.H.S.» (Iesus Hominum Salvator: Jesús, Salvador dels Homes). La reina intercedí pel franciscà davant del bisbe de Barcelona i, si hi hagué procés, es va resoldre a favor del frare.

Potser estimulat per les notícies de la fundació a Barcelona, el Con-

1. Foto antiga de la Seu d'Agrirent. 2. Restes de les mans. 3. Convent de Jesús cap al 1808. 4. Cos de Fra Mateu abans de l'incendi de 2023. 5. Retrat de Fra Mateu. 6. Goigs en llaor de Fra Mateu. FOTOS DE B. NACIONAL

1. Foto antiga de la Seu d'Agrirent. 2. Restes de les mans. 3. Convent de Jesús cap al 1808. 4. Cos de Fra Mateu abans de l'incendi de 2023. 5. Retrat de Fra Mateu. 6. Goigs en llaor de Fra Mateu. FOTOS DE B. NACIONAL

Península Ibèrica, tot desembarcant a Tortosa. Predicà la Quaresma a Tarragona i potser visità València per veure al seua fundació. En la segona meitat del 1430, regressà a la península Itàlica i Sicília, territoris que ja no abandonà.

Nomenat bisbe

Per una butlla del papa Eugeni IV de setembre del 1442, fra Mateu fou nomenat bisbe d'Agrirent. Potser per les seues exigències de pobresa envers el clergat, va guanyar l'animadversió d'alguns sectors de la diòcesi i fou acusat d'heretgia i de mantindre relacions carnals amb una dona. Entre altres coses, s'hi adduïa que un dia s'havia presentat als oficis del matí amb un vestit de dona. Els seus defensors argumentaren que, com que era conegut que marxava el primer als oficis del matí quan era encara de nit, li havien retirat el seu hàbit i havien posat a la seua cefla el vestit d'una dona, que el bisbe s'havia posat inadvertidament. Aquesta defensa reconeixia implícitament que el bisbe s'havia presentat transvestit als oficis matiners. També l'acusaren de malbaratar els béns de l'església i d'imperícia per a governar. El papa el cridà a Roma i li obriren un procés, del qual el bisbe fou declarat innocent i restituit a la diòcesi. Potser fart de l'oposició que patia o perquè ho pactà en el procés, renuncià al bisbat i es retirà a un convent franciscà, on morí el 1453. Té un carronet dedicat a Patraix, curiosament fora del districte de Jesús el nom del qual deriva de la seua activitat. ■